

Lite om Raily 4 (för Windows)

Stefan Nilsson 2006-09-11

Det var för lite drygt ett år sen som jag via hemsidan (länk nederst i detta dokument) skaffade en fullversion av spårplaneringsprogrammet Raily, version 4. För dåvarande kostnad €25 fick jag en programvara som jag kunde sätta mig in i relativt snabbt – fast visst lär man sig en massa hela tiden... Innan dess hade jag dels testat den äldre gratisversionen Raily 2, samt en del andra free- eller sharewareprogram för spårplanering. Man vill ju gärna ha nåt som är enkelt *och* billigt...

Så man är inget proffs. Men man lär sig av sina misstag, så några lärdomar har jag dragit av det jag gjort hittills. Det finns de som kan betydligt mer än jag, men det är bara att fylla på i tråden via Administratörerna, så kan det bli en tråd med gott stöd till de som vill veta mer om Raily.

Som fingervisning om mina datakunskaper, så har jag sysslat något lite med AutoCAD, en hel del med olika slags GIS-program, förutom diverse kontroverser med datorer och program i allmänhet. Jag ser mig nog som avancerad användare, men knappast expert på datorer. Raily tror jag inte man behöver vara avancerad användare för att kunna ta till sig.

En sak att komma ihåg är att en spårplan i Raily blir mycket mer rigid än i verkligheten. Där det fattas 5 mm på datorskärmen kan man i realiteten dra ihop eller skjuta isär det. Det blir aldrig helt exakta längder på rälsbitarna, vinklar på spår etc. Däremot blir det mer verklighetsnära än med papper och penna - speciellt vad gäller längd och vinklar på växlar, som är den vanligaste felkällan på en handritad spårplan.

Raily version 2 är likartad version 4, men förstås enklare, och finns dessutom inte på svenska (men väl engelska). Däremot har jag inte använt v. 2 så värst mycket, så jag törs inte säga vad som är lika och olika...

En ny plan

Första steget mot en ny spårplan är 1) att välja vilka rälsmoduler som ska ingå, och 2) att skapa de rumsliga förutsättningarna.

Genom programinställningarna *Extra > Alternativ > Utvalda moduler* kan man välja ut vissa rälsmoduler bland alla befintliga, som man vet och tror att man kommer att använda i sin spårplanering. Då slipper man bläddra genom hela biblioteket för att hitta just sitt/sina rälsfabrikat.

Ett tips för t.ex. Pecorallare (Streamline) är att lägga till ett fabrikat som har fasta rälselement, främst då kurvor. Det är nämligen lite intrikat att skapa fina kurvor med enbart flexräls, och då kan bitar med fast radie vara bra att ha.

Ett liknande tips är att göra skisser i Raily m.h.a. standardiserade rälsmoduler som t.ex. Märklins C-räls eller Fleischmanns Piccolo (N-skala). På så sätt får man en bild av hur det skulle kunna bli, och kan göra om senare med rätt modulsort.

Det är bra att ha en yttre ram för sin plan, som är det rum som banan ska vara i. När man väljer *Arkiv > Ny spårplan...* kan man i en dialogruta *Ange tillgängligt utrymme*. Vänstra rutan är millimeter i horisontalled (höger-vänster) och högra rutan i vertikalalled (upp-ner).

För att sedan lägga in de skivor, hyllor, moduler etc. som rälsen ska ligga på, väljer man *Infoga > Skivassistent*. Alla nya rektanglar lägger sig nere i koordinatsystemets nollpunkt, som är längst nere till vänster. Lite om redigering av skivor finns att läsa nedan under ***Lite mer om Raily***.

Innan man lägger till skivor, kan det vara vitsigt att ha ett rutnät på planen. Under fliken *Spårplansanpassningar* väljer man då *Visa rutnät som punkter/med linjer* och så nätets täthet i millimeter. Beroende på rumsmått m.m. kan man t.ex. ha 250 mm (en kvarts meter), 300 mm (jämna rutor för t.ex. en standardskiva 120x240 cm) eller liknande. Jag föredrar själv linjer.

En annan praktisk ruta att fylla i är *Skala*. På så sätt räknar programmet automatiskt ut räslängd i modellskalan samt i skala 1:1, under fliken *Spårplansinformation*. Det innebär att när planen är klar, har du under *Elementförteckning* automatiskt en inköpslista, bara att fylla i priser, kolla kontot, skriva ut och knalla iväg till Din Lokale Handlare...!

En annan sak jag brukar göra är att inte visa text på planen. Siffrorna kan fungera som vägledning i vissa lägen, men vid spårplaneringen tycker jag de mest är i vägen och stör.

Programanpassning m.m.

Jag brukar också välja *Visa > Användardefinierat utseende* i programmet, och välja att ha *Palett vänster*, *Snabbval över* och *Statuslist under*. På så sätt kommer jag snabbt åt rälsbitar, lager m.m. samt kan se vilka bitar jag drar ut ur *Snabbvalslisten*.

För att zooma en punkt kan man Shift-klicka på önskad mittpunkt. Har man en scrollmus är det bara att scrolla bakåt för att zooma in eller framåt för att zooma ut, om man inte vill använda zoomknapparna upptill. Kommer man bort sig i zoomningen är det bara att klicka på knappen *Visa allt* upptill.

Man kan också zooma till önskat fokus genom att hålla nere Shift och samtidigt dra upp en ruta med musen.

En annan åtgärd för att få snabbinfo om olika funktioner eller tips är att välja *Extra > Visa tips...* och plöja igenom dem. Det är samma dialog som när programmet startar, och man kan bläddra sig igenom tipsen – mycket bra komplement till den strukturerade hjälpen.

I det här läget är det inte fel att spara sin spårplan. Observera att kommandot Ctrl+S inte funkar, man måste klicka på diskettikonen eller välja *Arkiv > Spara spårplan*.

Räsläggning

Ur snabbvalslisten upptill är det bara att klicka på önskat räselement och dra det ner på sin plan. Pekar det åt fel håll, så högerklickar man samtidigt som man håller musens vänsterknapp nere. Då byter räselementet ände.

För att rotera bitar (gäller både enskilda rälsbitar samt geometriska figurer) använder man *K* (höger) och *L* (vänster), samtidigt som man håller nere vänster musknapp.

För att lägga till fler element av samma sort markerar man det element man vill lägga till fler på, och trycker på *A*. Kommer det åt fel håll eller fel ände, tryck på *S*. Bekräfta med *Enter*.

Element markeras genom att vänsterklicka på det. För att markera flera, håll nere Ctrl och klicka på önskade element. Klickat på fel element? Klicka på det igen, fortfarande med Ctrl nere. Alternativt, för mer omfattande markeringar, rita

med musen (håll nere vänster musknapp) en rektangel runt dem.

För att i fönstret kopiera element, är det smidigaste att markera det/dem, hålla ner vänster musknapp, trycka Alt och sen dra. Då får man en kopia av elementet/elementen – i samma skikt, ev. nivå och ev. lutning.

Några snabbkommandon

1 – 8 = Val av rälselementtyper (raka, kurvor, växlar, flexräls etc.).

A = Tillfoga rälsbitar av markerat slag (ihop med S).

E = Skiktbeskrivning (lager).

K = Roterat markerat element åt höger.

L = Roterat markerat element åt vänster.

M = Välj rälsmoduler.

P = Redigera spiral/stigning.

Q = Bläddra bland rälselement (ihop med W).

S = Byt riktning på tillfogat rälselement (ihop med A).

W = Bläddra bland rälselement (ihop med Q).

Enter = Konfirmera tillfoga rälselement (A + S).

Ctrl+Z = Ångra.

Ctrl+X = Klipp ut.

Ctrl+C = Kopiera.

Ctrl+V = Klistra in.

Lite mer om Raily

En sak som kan komma ifråga är att redigera sina polygoner – alltså de rektanglar som utgör ens tågbord, skivan, hyllan, modulerna etc. Då använder man knappen *Visa verktyg* upptill.

I verktygsrutan kan man bl.a. klicka för att lägga till (eller ta bort) brytpunkter längs kanten av en polygon. Dessa flyttas sedan till önskade positioner, så polygonen får önskad form.

En praktisk sak är att placera element, sektioner etc. i olika skikt (lager). Dessa kan bl.a. göras synliga och påverkbara, synliga och opåverkbara och osynliga. Jag brukar placera rumsväggarna i ett skikt som är synligt men opåverkbart, tågskivorna i ett annat, likadant. Sen lägger jag varje spårsektion i olika lager. Dels kan jag då välja vilka som ska vara synliga/osynliga medan jag arbetar med nåt annat, dels om de ska synas men ej kunna påverkas.

Tryck på E så kommer *Skiktbeskrivningen* fram. Bestäm dig för vilka delar som ska ligga i vilka skikt (nya inlagda rälsbitar hamnar alltid i lager 0). Ta gärna till så numreringen räcker. För en genomsnittlig hemmabana kanske man lägger rummet i skikt 10, tågskivorna i skikt 9, station A i lager 8, spåret mellan station A och B i lager 7, station B i lager 6 o.s.v.

Du placerar olika element i önskat lager genom att markera det/dem, högerklicka och välja *Skikt...* Välj önskat skikt och tryck på knappen med en bock på.

Element kan läggas på olika nivåer, liksom spår kan dras i stigningar. Markera önskat/önskade element och tryck på knappen *Positionsinformation*. Om rutan *Elementposition* är förbockad syns positionen i X-, Y- och Z-led i rutorna till vänster, under *Absolut*. Här kan enstaka element flyttas till önskat läge.

Till höger anges positionsvärden för *Delta*, som är relativ position till deras nuvarande.

Exempel: du vill flytta ett enskilt element 23 mm till höger. Klicka i översta rutan under *Delta* och skriv in 23, klicka på *Flytta*. Detta är enklare än att räkna ut X-positionen under *Absolut* till vänster.

Samma gör du om du vill flytta flera element tillsammans, till exempelvis en viss höjd. Använd *Delta* och inte *Absolut* om du flyttar flera element! Med *Absolut* får samtliga markerade element samma position, vilket gör att de inte längre hänger ihop utan ligger ovanpå varann i en enda bråte... Det är lite trist, om man precis fått ihop en fin, komplex bangård, och så hamnar alltihop i en och samma punkt – tro mig, ity jag haver provat... Som tur är finns alltid Ctrl+Z – *Ångra*.

För att göra lutning på ett spår, markera de rälsdelar du vill ska ingå i lutningen. Högerklicka sen i dem och välj *Sprial/Stigning*... Saknas detta kommando i menyn för högerklick? I så fall sitter inte alla rälssegment ihop som de ska. Detta sker bl.a. om de ligger i olika höjd, inte riktigt har fastnat ihop eller om man tagit med sidospår ut från en växel.

Om allt är OK, syns en markör (med tre flerfärgade pilar) i ena änden av spåret. Detta är A. Ange Höjd A resp. Höjd B. I rutan *Differens* syns skillnaden mellan värdena och i rutan *I/1000* syns lutningen i promille. För att applicera önskad lutning måste du klicka *Tillämpa*. Det är också något jag ibland missar... Sen klickar du *OK*.

Observera att lutning på ett element inte följer med om det flyttas. Säg att du har en lutning från 0-100 mm. Mitt på spåret ligger en växel, vars ena ände ligger på 46,6 mm och andra änden på 53,4 mm. Om du flyttar växeln, eller byter ut den mot ett nytt element, kommer den/det att hamna vågrätt efter att du satt den/det tillbaka, med utgångspunkt från den ände du satte in den på.

Det innebär dels att lutningen är borta, att det blir ett hopp i spåret, dels att rälsbiten efter inte fastnar i andra änden av växeln. Då måste du återigen markera alla rälsbitar i stigningen och på nytt ange rätt lutning.

Webben

Raily 4, demo eller fullversion:

<http://www.enigon.com/products/raily/english/indexhtml.htm>

Raily 2, freeware:

<http://www.enigon.com/Museum/English/r2datadisk.html>